

Marc Henry: Pamäť kozmu – pamäť vody

Ako je možné pochopiť účinok homeopatického lieku? Rozhovor o samoorganizácii hmoty a vnútornej výstavbe vody.

V roku 2019 vydal francúzsky zdravotný úrad (HAS) záporné stanovisko k ďalšiemu preplácaniu homeopatie prostredníctvom zdravotného poistenia. Úrad sa domnieval, že neexistujú dostatočné dôkazy preukazujúce účinnosť týchto liekov. Napriek veľkej popularite homeopatie a značnému počtu lekárov, ktorí ju praktizujú, len veľmi málo ľudí sa k tejto otázke vyjadrilo verejne.

Marc Henry, profesor na univerzite v Štrasburgu, je jedným z mála vedcov, ktorí sa zasadujú o homeopatiu. Marc Henry je chemik a zaoberá sa hlavne chémiou komplexných systémov, oblasťou interdisciplinárneho výskumu na rozhraní biológie, chémie, fyziky, matematiky a teológie. Ide o to, ako sa hmota samo-organizuje s cieľom vytvárať tvary a štruktúry. Spolupracuje najmä s kontroverzným laureátom Nobelovej ceny Lucom Montagnierom a navrhuje vysvetľujúci model fungovania homeopatie. Táto práca patrí do oblasti výskumu pamäte vody, o ktorom sa vedie kontroverzná diskusia.

Stretli sme sa s Marcom Henrym, aby sme sa o jeho koncepcii a práci dozvedeli viac. Nie je antropozof, ale počas rozhovoru sa ukázalo, že je s antropozofiou oboznámený. Tento rozhovor nezverejňujeme preto, aby sme ponúkli konečné vyhlásenie alebo „oficiálne“ stanovisko k tejto kontroverznej téme. Naším cieľom je diskutovať o konkrétnom stanovisku výskumného pracovníka. Každý si môže vytvoriť vlastný názor tým, že sa zaoberá rôznymi prístupmi a stanoviskami.

Louis Defèche: Vykonávate výskum samo-organizácie. Čo to znamená?

Marc Henry: Najskôr si musíte uvedomiť, že systém sa nikdy neoddeľuje od svojho okolia. Prechádza vždy tokom energie, t. j. merateľnou energiou, vyjadrenou v jouloch. Napríklad vír je typickou formou samo-organizácie. Vzniká, keď hrozí, že tok energie zničí štruktúru systému. Aby sa tomu zabránilo, všetky časti tohto systému spolupracujú podľa univerzálnej formy, ktorá sa nazýva „vír“. Vír je vytvorený tak, aby túto energiu rozptýlil takým spôsobom, že časti systému zostanú nedotknuté. Nie je prekvapujúce, že Rudolf Steiner miloval vírivé štruktúry, pretože sú ukázkovým príkladom samo-organizácie.

Podľa väčšiny vedcov formy a štruktúry hmoty vznikali náhodne počas veľmi dlhého časového obdobia. Ja ale patrím k menšine, ktorá má iný názor. V roku 1930 sa vznikom kvantovej fyziky uskutočnila vedecká revolúcia. Fyzika 19. storočia oddeľovala predmet od objektu. Kvantová fyzika nás naopak učí, že nie sme mimo systému. Hovorí nám: „Ja som systém.“ Keďže neexistuje jasný rozdiel medzi systémom a pozorovateľom, je potrebné vyvinúť matematický formalizmus, ktorý túto skutočnosť zohľadní. Zakladatelia kvantovej fyziky dospeli k rovnakému záveru. Existuje ale niečo, čo sa nedá merať: vedomie. Ak by sme nerobili merania, vesmír by vôbec neexistoval. Veci existujú iba preto, že interagujeme s vesmírom meraním – alebo jednoducho tým, že existujeme. Ak by sme nepozorovali, všetky možnosti by zostali otvorené. Potom by neexistoval determinizmus. Hneď ako začneme pozorovať, svet sa formuje. Tento uhol pohľadu nám umožňuje vysvetliť vznik komplexných systémov iným spôsobom. Podľa tejto myšlienky je vedomie pôvodom všetkého. (1)

Myslíte si, že kvantová fyzika priniesla objavy, ktoré ešte neboli začlenené do vedy?

V skutočnosti by človek mal používať iba kvantovú fyziku, tak v chémii, ako aj v biológii a fyzike, pretože je to skutočná veda o látke. Ale sme v absurdnej situácii. Študenti sa najprv učia „vlnovo-časticovému dualizmu“ kvantovej fyziky, ale potom sa vrátia k „guľovo-časticovému“ modelu 19. storočia. Kvantová fyzika zničila Newtonove a Maxwellove rovnice a objavila novú nedeterministickú vedu. Predovšetkým preukázala, že primárne je vedomie hmoty, ale dnes sa to všeobecne odmieta. Materialistický svetonázor vníma hmotu ako na nás nezávislú realitu, ktorú organizujú sily chaosu. Charakteristickou črtou vedomia je, že sa môže definovať tým, že sa odkazuje na seba samé. Tento odkaz na seba samého je problémom v matematike. Čo je vedomie? Ľudstvo sa týmto problémom zaoberá už od začiatku svojej existencie.

Ako vznikol váš záujem o fenomén vody?

Na začiatku svojej akademickej kariéry som mal to šťastie, že som dokončil dizertačnú prácu pod vedením Jacquesa Livagea. Upriamil moju pozornosť na stav hmoty, ktorý v tom čase nebol dobre známy: gél, t.j. tekutina, ktorá netečie, pretože je zmiešaná s pevnou látkou. Toto je tiež známe ako „koloidný stav“. Gély majú fantastickú vlastnosť. S niekoľkými miligramami hmoty môžete štrukturovať veľa litrov vody. Voda prestane tiecť a stáva sa tuhá ako ľad, ale na molekulárnej úrovni zostáva tekutinou. Keď som to zistil, okamžite som sa pripojil k biológii, pretože takto funguje bunka – 99% vody a niekoľko organických vlákien. Otvoril sa mi tým veľmi zaujímavý výskumný priestor.

Voda sa spája so všetkými látkami. Dokonca aj v prípade látky, ktorá sa považuje za vodu odpudzujúcu, sa dá hovoriť o milostnom príbehu. Tieto dve látky sa navzájom milujú, ale oddeľujú sa. Prečo sa milujú? Pretože ich priťahujú energie. Všetky látky priťahujú vodu. Táto príťažlivosť však občas vytvára odpor. Tu máme základný princíp života. Niečo je samým sebou i opakom – antagonizmom. Tento jav má štrukturuujúci účinok – takto vznikajú formy. V zásade vždy, keď vidíte tvar, vidíte príťažlivosť, ktorá spôsobuje odpor. Odpor je dôležitý, pretože ak by bola iba príťažlivosť, vzniklo by veľké množstvo neformnej hmoty. Ak bude účinný iba odpor, systém vygeneruje plyn – vyžiarí a stratí všetku formu. Ak je však príťažlivosť asi taká silná ako odpor, potom vzniknú formy, pretože systém nemôže uniknúť týmto antagonistickým silám. Bunka potom nadobudne tvar bunky a kremeň tvar kremeňa. Nepotrebuje boha, žiadne náboženstvo ani nadprirodzenú bytosť. Sily lásky a nenávisti sa stretávajú a vytvárajú formy.

V kvantovej fyzike hmota nie je definovaná hmotnosťou, pretože podľa Einsteinovej teórie hmota zodpovedá určitej energii. Na druhej strane možno hmotu definovať spôsobom, ktorý by sa Steinerovi určite páčil, a to pojmom „spín – rotácie“. Elementárne častice majú svoj vlastný moment hybnosti, ktorý je možné kvantifikovať. Rozlišujeme medzi celočíselným spinom (pri svetle) a polovičným číselným spinom (pri hmote). Zodpovedajúce elementárne častice sa nazývajú bozón (celé číslo) a fermión (polovičné číslo).

Ja som systém. Je tu niečo, čo sa nedá merať – vedomie. Charakteristickou črtou vedomia je, že sa môže definovať iba odkazom na seba samé.

Nakoniec, keď použijete zákony kvantovej fyziky, existuje iba jedna štruktúra, ktorá skutočne má realitu, a tou je prázdny priestor! Prázdny priestor je jediný, ktorého existenciu nemožno poprieť. A k dispozícii máme operátory, to znamená matematické funkcie, ktoré popisujú, ako sa hmota ničí a vytvára; operátor vzniku, operátor ničenia a operátor počtu častíc. S týmito tromi operátormi popisujeme základy skutočného sveta. Pripájam sa tu k hinduistickému konceptu Trimurti, ktorý označuje troch bohov: Brahma (princíp stvoriteľa), Šivu (deštruktívny princíp) a Višnu (princíp zachovania). Túto trojicu nachádzame aj v kvantovej fyzike.

Pripomína to rozprávky európskej tradície, napríklad tri sudičky, ktoré tkajú osud.

Áno, ale tieto znalosti som nezískal študovaním budhistických, hinduistických alebo iných textov, ale z toho, čo vedci objavili pri hľadaní stále menších elementárnych častíc.

V určitom okamihu narazili na atóm a zistili, že takto existovať nemôže. Tak založili kvantovú fyziku, aby zdôvodnili existenciu atómov. Tento výskumný prístup je skutočne univerzálny. Integruje vedomie do oblasti vedy a nakoniec nás vedie k realite, ktorá je pôvodom všetkého: prázdny priestor.

Musíte sa naučiť milovať prázdny priestor. Je to veľmi ťažké. Ste v tejto miestnosti, odstránite skrinku, stôl, stoličky a ocitnete sa v prázdnej miestnosti. A potom odstránite štyri steny, stromy – a tu počujete hudbu. Netolerujete žiadnu hmotu a keď je všetko prázdne, dostanete sa do stavu čistého vedomia.

Z hľadiska kvantovej fyziky je materializmus absurdita, pretože hmota sa môže kedykoľvek vytvoriť alebo zničiť. „Vytvoriť“ znamená vytvoriť časticu z prázdneho priestoru. A „zničiť“ znamená, že častice úplne zmiznú. Táto veda je založená na pevných základoch, pretože urýchľovač častíc v CERN v Ženeve nám ukazuje, že niečo také je možné.

A aké je tu spojenie so samo-organizáciou, vodou a živou bunkou?

Druhý princíp kvantovej fyziky nás učí, že informácie nemožno zničiť.(2) Každá živá bunka dostáva informácie a prijíma rozhodnutia. Som hladný, smädný. Chcem jesť toto zviera alebo rastlinu? Tieto rozhodnutia prijímajú živé bytosti vo vzťahu k informáciám, ktoré dostávajú zo svojho prostredia. Živá bytosť sa živí informáciami. Môže s nimi narábať, ale nie ich zničiť. Môže robiť dve veci. Po prvé, môže vytvoriť materiálovú štruktúru na ukladanie informácií, ktoré považuje za dôležité. Poznáme túto fantastickú štruktúru – nazývame ju „mozog“.

Mozog slúži na ukladanie dôležitých informácií. Potom sú tu ale všetky tie informácie, ktoré považujete za nepodstatné a ktoré musíte niekde „zlikvidovať“. A to je práve úloha prázdneho priestoru. Dostáva informáciu, ktorá nikoho nezaujíma, všetko je v prázdnej miestnosti. To sa dá vypočítať pomocou prírodných konštánt, Planckovej konštanty, rýchlosti svetla a Boltzmannovej konštanty. Dá sa predstaviť, že prázdny priestor pozostáva z malých buniek, ktorých veľkosť sa dá vypočítať. Prázdny priestor má kapacitu až 10^{244} bitov na uloženie všetkých informácií, ktoré existujú a budú vždy existovať. Vďaka tomu je Veľký tresk pochopiteľný – vytvára sa stále viac priestoru a času, pretože získavame stále viac informácií. Takže aj prázdny priestor musí narásť, aby všetky tieto informácie prevzal. Vidíme, ako sa táto časová os objavuje pri Veľkom tresku, ktorá by sa inak nedala vysvetliť.

Znamená to, že existuje kozmická pamäť?

Tento prázdny priestor je pamäťou vesmíru. Tu existuje spojenie s hinduistickým poňatím Akašickej kroniky. Texty, obsahujúce koncept Akašickej kroniky, boli napísané pred 4000 rokmi. Preto sú ľudia vo

východných kultúrach aj dnes ešte veľmi opatrní, pretože všetko bolo zdokumentované, a tým pádom prístupné. Ak ste urobili niečo, za čo sa musíte hanbiť, nesiete to so sebou nielen na celý svoj život, ale na celú večnosť.

Pokiaľ sa nám túto záťaž nepodarí premeniť!

Áno, smrťou sa vraciame do prázdneho priestoru a znova máme prístup ku všetkým týmto informáciám. Nemáme ho počas našich životov, ale máme ho po smrti ako nositelia čistého vedomia. Tieto informácie potom môžeme reorganizovať vo vzťahu k našim minulým životom. Toto sa nazýva karma, koleso znovuzrodenia. Táto informácia existuje, je to pamäť vesmíru.

Ľudská pamäť je tiež záhadná.

Áno. Sedí vo veľmi malej časti mozgu, v hipokampe. Existujú experimenty, o ktorých by ste radšej nehovorili, pretože – karmicky povedané – sú veľmi drahé, napríklad ak zničíte určité oblasti mozgu zvierata, aby ste videli, čo sa tam deje. To sa dialo aj u ľudí, napríklad za nacistov. Ak zničíte hipokampus, pamäť sa tým veľmi poškodí. Ale to zničí len pamäť spojenú s vaším vedomím ja. Tu prichádza do úvahy moja teória: Fyzické spomienky nie sú uložené v mozgu, ale v bunkových membránach. V týchto membránach je voda a táto voda je nositeľom našich skúseností, od narodenia po smrť.

Ako ste dospeli k záveru, že informácie uchováva voda?

Kvantová fyzika rozlišuje medzi hmotou a svetlom. Nikto nemôže poprieť existenciu týchto dvoch javov. Spájajú sa navzájom. Všeobecne sa predpokladá, že svetlo prechádza hmotou, ale v skutočnosti sa tieto dve miešajú. Ako? Cez prázdny priestor, ktorý predstavuje spojivo. To je ten, čo vytvára svetlo, fotóny, a čo tiež ničí svetlo tým, že fotóny znova absorbuje. Toto vzájomné pôsobenie, interakciu poznáme veľmi dobre. Výmena fotónov je základom mobilnej komunikácie, ukladania údajov v počítači, fungovania tabletu ... všetko je založené na výmene fotónov. Vo vnútri molekuly vody je prázdny priestor. Tam molekula vody hľadá fotóny, ktoré ju aktivujú. Akonáhle sa tak stane, existuje kvantová neistota a v tomto okamihu je možné získať energiu z prázdneho priestoru.

Je to ako u Popolušky: chudobné dievča nemá šaty, žiadny voz, ale chce ísť na bál. Zázračná babička potom hovorí: „Tu máš šaty, koč s koňmi a tiež sluhov“ – a všetko sa objavuje odnikiaľ, ale iba na určitý čas. Popoluška teda ide na bál, no keď hodiny odbijú dvanásť, všetko sa zmení na také, ako predtým. To je presne to, čo sa deje medzi vodou a prázdny priestorom. Je to veľkorysý bankár, ale o polnoci mu musíte dať všetko späť. Našťastie existuje mechanizmus, ktorý prázdny priestor nepredpokladal. Čaká a keď dvanásť hodín odbije, obráti sa na molekulu vody. Musí vziať späť to, čo jej požičal, inak by porušil I. termodynamický princíp. Vzal teda späť svoje fotóny – koč sa opäť stal tekvicou, sluhovia myškami. Prázdny priestor však nepredpokladal vedľa prvej molekuly druhú molekulu vody. Prvá molekula vody posúva fotóny na druhú. Keď prázdny priestor požaduje späť to, čo jej molekula dlhuje, fotóny už prešli k inej molekule a počítadlo možno vynulovať. Druhá molekula má opäť určité množstvo času, rovnako ako prvá. Všetko sa to deje veľmi rýchlo, ale je to ako ragby, kde jeden hráč vždy odovzdáva loptu inému a cez túto posuvnú hru sa sčítava časové rozpätie. Nakoniec má fotón, pochádzajúci z prázdneho priestoru, veľmi dlhú životnosť. Fotón však musí byť nepretržite prenášaný, inak ho prázdny priestor znova „prehltne“. Toto sa nazýva oblasť koherencie, spojitosti. Je to ako rad molekúl vody, ktoré sa navzájom stimulujú hraním ragby. To všetko je neviditeľné, pretože sa to odohráva v molekulárnej oblasti. Kvantová fyzika nám poskytuje potrebné vzorce.

To všetko sa teda zakladá na rovniciach?

Je to založené na teórii, ktorá je vo vede bežná. Experimentmi sa nedá dokázať nič. Vykonávate experimenty, aby ste získali údaje a potom vyviniete modely a preukážete, že tieto modely dokážu experimenty vysvetliť. Momentálne vytvárame model, ktorý nám objasní, ako pamäť môže existovať.

Nemusí byť tento model experimentálne overený?

Áno, ale v tejto oblasti určite nie je nedostatok experimentálnych dôkazov. Existuje napríklad statický alebo dynamický Casimirov efekt, Lambov posun a mnoho ďalších. Model je dokonca taký zmysluplný, že vysvetľuje, ako funguje homeopatia.

Nie je teda priestor, v ktorom sa fotón preháňa, základom štruktúry?

Nehovoril by som o štruktúre, ale skôr o hudbe. Prečo? Pretože tu máme časový rozmer. Priestorovo

videné, všetko sa zdá byť dosť zložité a chaotické. Tu sa jedná o frekvencie a máme k dispozícii rovnice, ktoré nám dávajú rády pre vlnové dĺžky fotónov, ktoré sa vymieňajú, a tiež pre rozšírenie priestoru, v ktorom sú fotóny uzavreté. Tieto rovnice sú založené na výpočtoch, ktoré je možné skontrolovať. Sú verejne dostupné.

Bude to všetko zverejnené vo vedeckých časopisoch?

Áno, v časopisoch s otvoreným prístupom. Ktokoľvek si môže tento článok stiahnuť a výpočty skontrolovať. Teraz vieme, že táto oblasť koherencie, súdržnosti, existuje. Vieme, že obsahuje 10 miliónov molekúl vody a tieto molekuly tvoria malý štvorec s dĺžkou strany 100×100 nanometrov a hrúbkou jedného nanometra. Sme tu v oblasti nanotechnológií. Jeden nanometer sa rovná 10^{-9} metra (jedna miliardtina metra). Ak ju vezmeme ako štvorec, je to 10^{-18} m² a v tvare kocky 10^{-27} metra kubického. Takto dosiahneme fantastické úložné kapacity (bity). Predstavte si šachovnicu, na ktorej polia namiesto čiernou a bielou farbou označíte nulami a jednotkami. Vo filme je obraz vytvorený pomocou obrazových bodov – pixelov. V živote je to rovnako. Všetko, čo máte pred sebou, sú obrazové prvky, napríklad homeopatický liek je konfigurácia pixelov.

Mnohí obhajujú určitý druh materializmu, ktorý je skôr náboženstvom ako vedeckým prístupom. Existuje tu určitá fascinácia hmotou. Celá západná kultúra je zakotvená v materializme.

Vidíte nejaké spojenie medzi vašim chápaním živého a konceptom morfogenetických polí Ruperta Sheldrake?

Samozrejme, pretože na jednej strane majú svoju fyzickú štruktúru z mäsa a krvi, ale na druhej strane je každý atóm tejto štruktúry obklopený prázdny priestorom. Všetka hmota je presiaknutá prázdny priestorom. Ak predpokladáme, že prázdny priestor nie je prázdny, že máme trvalé spojenie s týmto informačným poľom a štruktúrou, ktorá tieto informácie ukladá, potom je zrejmé spojenie s Sheldrakovou predstavou morfogenetických polí. On na vysvetlenie svojej teórie nepoužil kvantovú fyziku alebo pamäť vody, ale to nie je také dôležité.

Je tu nejaký vzťah ku Steinerovému konceptu éteričnosti?

Pojednám o tom vo svojich ďalších článkoch. Steiner hovorí o fyzickom tele, ktoré samo o sebe nemá žiadnu formu. Ak chcete dať hmote formu, musíte predpokladať to, čo on nazýva éterným telom. A toto

éterne telo vytvára štruktúru. Je to podobné ako Sheldrakove morfogenetické polia. Tieto polia nás obklopujú, pretože sme vložení do prázdneho priestoru. Hmota, ktorá sama osebe nemá žiadnu formu, sa živí týmto éterným poľom, aby vytvorila svoje formy. Momentálne objavujeme toto informačné pole, ktoré Steiner nazýval éterným. Steinerove myšlienky zapadajú do novo objavujúcej sa vedy, ktorá stavia vodu do centra tohto problému.

Netýka sa toto všetko aj filozofie?

Ak predpokladám existenciu prázdneho priestoru, okamžite vyvstane otázka, ako s ním komunikujem. Možno použiť vodu, ale funguje to iba na nevedomej úrovni. Ako však môže človek vedome hovoriť so „svojím“ prázdny priestorom? Najprv musíte mať jasno v tom, že prázdny priestor je realitou. Ten je však neviditeľný, takže nemá zmysel hľadať ho pomocou vonkajších zmyslov. Naopak, musíte zavrieť oči, uši, nos, ústa, aby ste sa dostali dovnútra. Potom stretnete prázdny priestor s plným vedomím. Meditácia je spôsob, ako obísť mechanizmus vodných membrán, ktoré tvoria to, čo sa nazýva nevedomie. Predpokladám, že Steiner bol schopný ísť touto cestou dovnútra, rovnako ako všetci zasvätení, ktorí vedia, že poznanie musíte hľadať vo vnútri a nie vo vonkajšom svete.

Mnoho ľudí sa dnes zapája do politiky, no len málokto považuje za potrebné obnoviť naše chápanie hmoty a života.

Mnohí obhajujú určitý druh materializmu, ktorý je skôr náboženstvom ako vedeckým prístupom. Existuje tu istá fascinácia hmotou. Celá západná kultúra je ukotvená v materializme. Sme presvedčení, že môžeme byť šťastní iba vtedy, ak zhromaždíme bohatstvo, máme plné bankové kontá a stále viac spotrebujeme. Ale to je chyba. V 19. storočí veda zmenila spoločnosť. Teraz je čas tento proces zvrátiť. Dnes musí spoločnosť zmeniť vedu. Kyvadlo sa musí vychýliť opačným smerom. Od čias Galilea žijeme v materialistickom svete, je to už viac ako 400 rokov. Teraz sa musíme vrátiť k nemateriálnosti, k neviditeľnému. Toto vychýlenie kyvadla príde a môže nás snáď priviesť späť k názorom, ktoré boli kultivované vo veľkých filozofických školách staroveku a ktoré hovorili, že hmota neexistuje, že všetko je duch. Vďaka tomuto kyvadlovému pohybu sa veda vyvíja ďalej.

Niektorí sa nie bezdôvodne obávajú návratu starých náboženských názorov a povier. Predpokladám, že neobhajujete návrat do stredoveku.

Stredovek nedisponoval našimi vedeckými poznatkami. Dnes znovu nadväzujeme istý druh spiritualizmu, ale s obrovským množstvom materiálnych dát v batohu, čo vedie k úplne inému druhu duchovnosti. Musíte na to hľadiť ako na špirálu. Vedomie sa vyvíja a nikdy sa nevrátíme do stredoveku.

Existuje New-age hnutie, ktoré má tendencie k poverám. Naproti tomu antropozofia je založená na skúsenostiach a má fenomenologický prístup.

To ukazuje, že Steiner bol niekto, kto vyvinul vysokú úroveň vedomia. Svedčia o tom jeho myšlienky. Vždy existovali ľudia z mäsa a krvi, ktorých vedomie bolo 500 alebo 600 rokov pred ich dobou. Je to veľmi nepríjemné, pretože žijú v určitom časovom období, ale svojou „hlavou“ sú 600 rokov vpredu. Takže sa stretávajú s mnohými nedorozumeniami a to môže byť dosť dramatické. Myslím, že Steiner bol zasvätenec, rovnako ako Goethe a ďalší.

Dnes vidíme, že čoraz viac ľudí vyvíja vedomie pre životné prostredie a životnú sféru.

Sme na začiatku veľkej revolúcie a rovnako ako pri všetkých revolúciách aj čas chaosu bude zlomený. Keď Šiva zasahuje do prírody, vzniká chaos. V určitom okamihu sa však znova objaví tvorca Brahma. Pretože Brahma používa chaos vytvorený Šivom na stvorenie niečoho nového. Ak sa chcete prispôsobiť tomuto novému svetu, musíte ten starý nechať trochu pozadu. To je to, o čo teraz ide.

Tento článok vyšiel tiež na <https://www.aether.news/memoire-du-monde-et-memoire-de-leau/>

(1) Pozri napr. dve posledné publikácie od Marc Henry: M. Henry u. J.-P. Gerbaulet, A scientific rationale for consciousness. «Substantia» 3(2), 2019, S. 37–54. <https://doi.org/10.13128/Substantia-634>; J.-P. Gerbaulet u. M. Henry, The «Consciousness-Brain» relationship. «Substantia» 3(1), 2019, S. 113–118. <https://doi.org/10.13128/Substantia-161>

(2) Pozri napr. výskum Johna Archibalda Wheelera.

Marc Henry je vedecký pracovník a profesor na univerzite v Štrasburgu, kde vyučuje chémiu, vedu o materiáloch a kvantovú fyziku. Jeho vedecký výskum o vode, molekulárnej chémii oxidu titaničitého a aplikácia kvantovej teórie na chemickú reaktivitu molekúl, viedli k viac ako stovke článkov publikovaných vo vedeckých časopisoch. Je tiež autorom knihy «L'eau et la physique quantique» (voda a kvantová fyzika), Dangles, 2016.

Preklad: Erich Šašinka